

Έχουν περάσει δύο περίπου χρόνια από τότε που εμφανίστηκε το πρώτο μου μη ιατρικό βιβλίο *Το χρονικό ενός αγιάτρευτου... γιατρού*. Αφορούσε την ζωή και την δράση μου μέχρι τότε. Δεν ήταν αυτοβιογραφία, δεν ήταν ημερολόγιο. Ήταν απλώς αναμνήσεις, ενθυμήματα. Ήσαν μεγάλη ικανοποίηση για μένα τα ευμενή σχόλια που έγιναν.

Στο διάστημα που μεσολάβησε από τότε συνέχισα να «κάνω» ιατρείο, αλλά περιορισμένο. Έγραψα συγχρόνως ένα καινούργιο ιατρικό βιβλίο: *Διαγνωστικές ασκήσεις εις την παθολογίαν και διαγνωστικά πλάναι*. Συνέχισα επίσης την αρθρογραφία μου πάνω στο περίφημο ΕΣΥ μας που έχει κυριολεκτικά διαλύσει τα νοσοκομεία μας. Όπως ξέρετε, το ΕΣΥ μας είναι τελείως ελληνικής επινοήσεως –made in Greece– γιατί δεν καταδέχτηκε κανείς να το κάνει να μοιάζει με τα ΕΣΥ των διαφόρων άλλων κρατών. Εάν υπάρχει ένας τομέας όπου η κακόγουστη διαφήμιση «Ο Επιμένων Έλλη... Νικά» εφαρμόστηκε σχολαστικά, είναι το ΕΣΥ μας. Δυστυχώς, το παράδειγμα της εφαρμογής της είναι τόσο αποτυχημένο, που εάν ίσχυε και για τα άλλα ελληνικά προϊόντα, ούτε μαντήλι ελληνικό για την μύτη μας, που λέει ο λόγος, δεν θα έπρεπε να εμπιστευόμαστε.

Σε πολλά μας νοσοκομεία διώξαν ιατρούς... αρχιμάγειρους και στη θέση τους έβαλαν ιατρικούς ανθυπομάγειρους, αρχάριους μπαρμπέρηδες για να μάθουν στου κασίδι το κεφάλι. Μας αξίζει, γιατί είμαστε πραγματικά κασιδιάρηδες. Αυτά γράφτηκαν, ξαναγράφτηκαν αλλά απάντηση δεν υπήρξε.

Δεν θα σας κουράσω άλλο με το θέμα αυτό. Θα αναφέρω μόνον ένα τελευταίο δείγματάκι της «σωφροσύνης» του ΕΣΥ μας για να δείτε ότι δεν υπερβάλλω. Ο διοικητικός διευθυντής του Ευαγγελισμού έβγαλε μια διαταγή-φειρμάνι σύμφωνα με την όποια όταν ένας προϊστάμενος υποψιαστεί ότι ένας υφιστάμενός του είναι ψυχικά άρρωστος έχει το δικαίωμα να τον στείλει στον ψυχίατρο του

νοσοκομείου για να αποφανθεί σχετικώς. Έγινε σχετικός θόρυβος και μεσολάβησε η δικαιολογία του Υπουργείου ότι αυτό έγινε για... δειγματοληπτικό μόνον έλεγχο, κάτι βέβαια που έκανε τα πράγματα χειρότερα. Θύμωσα. Έστειλα μια επιστολή σχετικώς με το θέμα στην «Καθημερινή» που ίσως αξίζει να την διαβάσετε γιατί είναι... σύντομη.

Για την εγκύκλιο του «Ευαγγελισμού»

Από τον καθηγητή κ. Κ. Δ. Γαρδίκας

Καθυστερημένα κάπως λόγω απουσίας, απασχολώ την «Καθημερινή» με την εγκύκλιο του διοικητικού διευθυντού του Ευαγγελισμού προς τους προϊστάμενους των Τμημάτων, να παραπέμπουν σε ψυχίατρο όποιον υφιστάμενό τους θεωρούν ψυχικά άρρωστο. Ακολούθησε δικαιολογία ότι η εγκύκλιος απέβλεπε σε επιδημιολογική έρευνα για την ψυχική υγεία του λαού!

Θά ήθελα να υποβάλω τις έξης ερωτήσεις:

- 1. Αγνοείται ότι η παραπομπή ενός σε ψυχίατρο αποτελεί αυτή καθ' εαυτή στίγμα;*
- 2. Αποκλείεται ο διευθυντής που παραπέμπει να είναι τρελός και ο υφιστάμενος γνωστικός;*
- 3. Εάν πρόκειται περί επιδημιολογικής έρευνας, σε τι αποβλέπει; Μήπως για να βρούμε πόσοι από μας είναι τρελοί; Έτσι διεξάγεται μια τέτοια έρευνα;*
- 4. Εάν η «επιδημιολογική» αυτή έρευνα επεκταθεί και στον ιδιωτικό τομέα, τότε ο κάθε εργοδότης θα μπορεί να παραπέμπει σε ψυχίατρο όποιον εργαζόμενο δεν βρίσκει στα μέτρα του;*
- 5. Αγνοείται ότι για όλα αυτά τα θέματα προβλέπει ο δημοσιούπαλληλικός Κώδικας, το εργατικό Δίκαιο και γενικά η νομοθεσία του Κράτους;*

Αλίμονο αν ο κάθε προϊστάμενος είχε το δικαίωμα να στιγματίζει τον εργαζόμενο.

Κ. Δ. ΓΑΡΔΙΚΑΣ

Ομ. Καθηγητής Πανεπιστημίου

Μέρλιν 3, Αθήνα Σάββατο 26/7/86

Έτσι είχαν τα πράγματα μέχρι της 30/9/86...

Σήμερα πήρα την απόφαση να κλείσω το ιατρείο μου, να πάψω να ασκώ την ιατρική, δηλαδή να πάψω να είμαι γιατρός. Το αποφάσισα οριστικά. Τονίζω το «οριστικά», γιατί τους τελευταίους μήνες το είχα αποφασίσει τρεις φορές. Είχα μάλιστα καθορίσει κάθε φορά και την ημερομηνία, αλλά όταν ερχόταν η «αποφράς ημέρα» την... ξέχναγα και την ξεπέρναγα.

Αλλά το χειρότερο ήταν ότι την ημερομηνία της οριστικής διακοπής ασκήσεως της ιατρικής την κοινολογούσα κάθε φορά σε μερικούς δικούς μου και έτσι κινδύνευα να γελοιοποιηθώ για τις παλινωδίες μου. Αλλά σήμερα, για τέταρτη φορά, η απόφαση είναι πια οριστική. Αν και είναι οριστική, την κράτησα εντούτοις μυστική, μη τυχόν το ξαναμετανιώσω, πράγμα βέβαια που αποκλείεται, αν κι εδώ που τα λέμε άνθρωποι είμαστε και δεν ξέρεις τι γίνεται.

Για να είμαι δεσμευμένος και να μην υπάρχει γέφυρα υποχωρήσεως, έστειλα υπεύθυνη δήλωση στην εφορία σύμφωνα με τον νόμο 105 περί κ.λπ., κ.λπ., ενώ συγχρόνως το κλείσιμο του ιατρείου το έβαλα και στις εφημερίδες: «Από της 1/10/86 ο ιατρός Κ. Δ. Γαρδικας παύει να ασκεί την ιατρική και ευχαριστεί όσους επί τόσα χρόνια τον περιέβαλαν με την εμπιστοσύνη και την αγάπη τους».

Ο λόγος που αποφάσισα να παύσω να ασκώ την ιατρική είναι πολύ απλός. Ύστερα από μια βαριά ιατρική μου περιπέτεια, οι σωματικές μου δυνάμεις λιγόστεψαν πολύ και κουράζομαι εύκολα, έτσι ώστε να μην μπορώ να δω παραπάνω από δύο ασθενείς κάθε Δευτέρα, Τετάρτη και Πέμπτη. Συχνά όμως αναγκαζόμουν να εξετάσω περισσότερους. Δεν ξέρω γιατί πολλοί με θεωρούσαν καλόν γιατρό και με... ήθελαν. Πώς να αρνηθείς την βοήθειά σου σε άρρωστο που σε ικετεύει; Και φυσικά υπέκυπτα. Αλλά αυτό με εξουθένωνε κυριολεκτικά. Κατέληξα λοιπόν στο συμπέρασμα ότι στο θέμα αυτό ισχύει ο νόμος του όλου ή του μηδενός. Προτίμησα το μηδέν.

Η απόφαση να διακόψω την άσκηση της ιατρικής δεν ήταν βέ-

βαια ανώδυνη, γι' αυτό άλλωστε την είχα αναβάλει τρεις φορές. Να παύσω να βλέπω αρρώστους που ζητούσαν να τους απαλύνω τον πόνο τους αν μπορούσα; Μα αυτό μου γέμισε πενήντα χρόνια της ζωής μου.

Αλλά από την άλλη μεριά, κάτι μέσα μου μου έλεγε για παρηγοριά. Ναι, δεν θα βλέπεις μεν αρρώστους, αλλά δεν θα πάψεις να ασχολείσαι με την ιατρική, παρακολουθώντας την πρόοδο της στα βιβλία και τα περιοδικά, που θα συνεχίσεις να μελετάς. Έτσι θα παραμένεις ενήμερος. Αλλ' αυτή η παρηγοριά δεν κρατούσε πολύ. Όταν δεν έχεις την ευκαιρία να εφαρμόζεις αυτά που διαβάζεις, μοιάζεις με πιανίστα που καταγίνεται με το πιάνο χωρίς να έχει πιάνο. Έτσι με τον καιρό θα πάψεις να ενδιαφέρεσαι για την ιατρική και θα διαβάζεις το ιατρικό βιβλίο σαν κάθε άλλο μη ιατρικό, σαν λ.χ. αστυνομικό μυθιστόρημα.

Από την άλλη μεριά, κάτι πάλι μέσα μου μου έλεγε για παρηγοριά. Έχεις θέληση, έχεις καταφέρει αρκετά στη ζωή σου. Με λίγη προσπάθεια θα μπορέσεις να διατηρήσεις το ενδιαφέρον σου για την ιατρική και όταν πάψεις να βλέπεις αρρώστους. Δυστυχώς, η παρηγοριά δεν κρατούσε πολύ. Μα εμένα δεν με ενδιέφερε η ιατρική, αλλά ο άρρωστος, και αυτό, το αντικείμενο δηλαδή του ενδιαφέροντος και της αγάπης μου, θα μου λείψει. Τι να την κάνω την ψυχρή και άψυχη ιατρική; Καθώς η ιατρική προχωρεί γρήγορα, μέσα σε λίγο χρόνο θα ακούς για καινούργια φάρμακα, για καινούργιες θεραπείες, για πρωτόγνωρες αρρώστιες που ούτε το όνομά τους δεν θα μπορείς να συγκρατείς. Γιατί άλλωστε να τα μάθεις, γιατί να τα συγκρατήσεις, αφού όλα αυτά δεν θα σημαίνουν τίποτα πια για σένα; Και έβλεπα τον εαυτόν μου ψυχρό και αδιάφορο για καθετί τι που θα έχει σχέση με την ιατρική, κάτι που μου έφερνε στον νου για να με βασανίζει την φρικτά ανέκφραστη όψη της Ondine του Giraudoux, τη στιγμή που ξαναγυρίζει στο νεραϊδοβασιλείό της και έχει ξεχάσει όλα τα γήινα και δεν αναγνωρίζει τίποτα, ούτε καν τον λατρεμένο της ιππότη Franz von Wichtenstein zu Wichtenstein.

Παρ' όλα αυτά όμως πρέπει να διακόψω. Τι θα γίνουν όμως οι παλιοί, οι πιστοί μου άρρωστοι, που τους έχω κοντά μου τόσα χρόνια; Βέβαια μερικοί από τους παλιούς ηλικιωμένους αρρώστους μου έχουν εν τω μεταξύ πεθάνει. Τι θα γίνουν όμως οι άλλοι, οι περιλειπόμενοι χωρίς εμένα; Τρέμω με την ιδέα ότι θα τους εγκαταλείψω. Αυτοί κοντά μου νιώθουν τόση σιγουριά και σκέφτομαι το κενό που θα τους δημιουργήσω. Με θεωρούν απαραίτητο. Έχουμε τόσο πολύ συνδεθεί. Μια παλιά μου άρρωστη είχε κάποτε την ειλικρίνεια να μου πει «όταν ήσαστε βαριά άρρωστος προσευχόμουν να μην πεθάνετε γιατί τι θα έκανα χωρίς εσάς». Τώρα εγκαταλείποντάς τους έχω το αίσθημα του λιποτάκτη.

Παρ' όλα αυτά όμως πρέπει να διακόψω. Και βέβαια δεν είναι μόνο που θα μου λείψουν οι άρρωστοι. Θα στερηθώ και όλες τις άλλες μικρές χαρές, τις μικρές ηδονές που βοηθούν να μην αισθάνεται κανείς τον εαυτό του λησμονημένο από τους άλλους, όπως λ.χ. το να σου ζητούν την γνώμη σου για κάποιο θέμα ή την συμβουλή σου, να σε καλούν για γνωμοδότηση κ.λπ., μικρές δηλαδή ηδονές που κάνουν όμως την ζωή να έχει κάποιο νόημα.

Παρ' όλα αυτά όμως πρέπει να διακόψω. Αλλά τι θα γίνει η Ελπίδα. Ποια Ελπίδα; Η Ελπίδα Καλαντζοπούλου, η πιστή γραμματέας μου, που είναι κοντά μου 35 χρόνια. Ήλθε κοπελίτσα και τώρα έχει κόρη στην ηλικία της όταν πρωτοήλθε. Έχει τόσο έντονα ζήσει την ζωή του ιατρείου, έχει τόσο συνδεθεί με τους αρρώστους, έτσι ώστε το ιατρείο να είναι κομμάτι της ζωής της. Δίσταζα να της κάνω κουβέντα για το κλείσιμο του ιατρείου και σκεφτόμουν με δέος την ώρα που θα της το πω. Αγάπησε το ιατρείο όσο και την μοναχοκόρη και τον άντρα της. Θυμάμαι τους λυγμούς της προ ετών, όταν επρόκειτο να μπει στο νοσοκομείο για δισκοπάθεια, η οποία θα την υποχρέωνε να λείψει γι' αρκετό καιρό και εγώ έκανα την ανοησία να της ζητήσω τα κλειδιά του ιατρείου για να τα δώσω στην αντικαταστάτρια. Ήταν σαν να της αφαιρούσα μέρος του κορμιού της.